

SVĚTOZOR

Ročník XXIX

V Praze, 16. srpna 1895

Číslo 40 (1469)

Skleník

Napsal Karel V. Herrmann.
P. O. Hviezdoslava

Nedaleko velikých vrat do bělešského dvora, před pft-zemním panským domem, jehož stěny pokrývala uprášená zeleň, z níž vyhlížely zardělé meruňky a zelené hrozny, stál vůz, naložený nábytkem.

Ramenatí, osmahlí, bosi, uprášení čeledínové dvorští již jeden takový žebřík složili, a teď naplívše si zbrova do rukou, dali se do druhého. Skládali nábytek pana pojezdného, vlastně jeho ženušky, a hnali se proto do práce jako divi.

Pojezdný Domorázek, snědý, prostředně velký, uhlý muž s krátkým, rozčuchaným plnovousem, s mračivými očima, oděný ve světlé práci šaty, k práci čeledínů přiblížil. Obcházel kolem vozu, přes tu chvíli nakazoval, aby byli opatrní. Nadarmo starý nádvorník ujišťoval: „Žádnou starost, milostpane, všechno zůstane jako sklo, jen se to bude svítit!“ — pojezdného přece měli stále v patách, a doprovázel je i dovnitř domu.

Otevřenými okny bylo tam viděti statnou, černovlasou, ruměnou mladou paní, jak z pokoje do pokoje přechází a rozkazuje, kam i jak mají kusy nábytku postaviti.

Paní pojezdná všem odpůdně i od božího rána dnešního s Karlem svým sněmovala o tom, jak by si to nejkrásněji a nepohodlněji zařídili, aby mladá domácnost byla co nejútulnější, aby v ní bylo jasno i mílo, lahodno a teplo. Měřili, kreslili plány, jež opět přeskřivali a začínali znova, škádili

IGNÁT HERRMANN.

(Dle fotografie ze zárodu Jos. Fiedlera v Praze.)

se, ale konečně se definitivně usnesli: Hviezdoslava

Tak a tak bude to krásné, že to ani lepší být nemůže! —

Toto plánování o úpravě manželské klece bývalo jim již před pěti lety z nejmilejších hovorů. Slečna Gusta byla tenkrát v chudém městečku chrudimského kraje podučitelkou a Karel Domorázek hospodářským praktikantem. Po dva roky bývávali se na tamních zábavách, na nějaké té procházce, a nejrozičtější způsoby vyměňovali si psaníčka, nejprve plná vzdechu, potom slibů, přísah i výčitek a bouřných projevů mučivé žárlivosti. Muselo se to všechno dít s největší opatrností, protože nad bezkou mladou učitelkou bdělo mnoho očí — od velemoudré, nade všechny takové učitelky rozumné paní řídící, až do modlivé kostelníkovy baby — aby se příběh toho nejmenšího nestalo, co by vrhlo stín na vznešený, velebný úrad slečny Gusty!

Po těch dvou krásných (nezapomenutelných!) letech stal se Karel adjunktem na panství barona Freudenberka v rodném svém kraji jičínském, a ubožka podučitelka mučila se v panenckém pokojíku svým horoucí láskou. Od krkonošského předhoří k horám Železným a naopak létaly těžké dopisy — každý byl pln žhavé touhy, nářků a slz. Ale neuplynul ani rok, a ty listy od severu přicházely řídkěji a řídkěji a proti těm dřívějším byly jako rozmoklé, vetché listy podzimní proti svěží, vonné jarní zeleni. Karlův jednotvárný, lopotný denní život, bídná vyhlídka do šedé budoucnosti byly hlavní příčinou. Ale snad také — řídké vidění, hotové neznání!

Konečně Karel našel nadobro, a dívka blaženě naděje pomalu pohlavala. O prázdninách u rodičů v Králově Hradci dokonce slyšela temnou zprávu, že má Karel jinou. Tuze, tuze se tenkrát naplakała. Darmo jí otec, prostý úředník, konejšil, darmo matka, pečl o rádku dětí ustaraná, říkala: »Buď ráda, dítě, dobře se tak stalo, darmo se netrap! Co ti schází? O živobytí se nemusíš starat, každý měsíc dostaneš svoje, a co s ním — s hospodářským adjunktem? Rozvaž si, co starosti, co těžkých nocí stávy nás tvoje studie — a teď by to všecko mělo být pro mě za nic?«

Podziměk utíkal za podzimkem, dlouhé, těsné, až k smrti smutné zimy čtyřikrát vystřídaly se s mladými jary. Slečna Gusta měla již po zkouškách a byla definitivní pětistovou učitelkou.

A tu najednou Karel přijel.

Od nového roku byl pojezdny v svém rodišti, v Bělci; byl pánem na jediném dvoře, měl služku jen malou, ale na skromnou domácnost to vždycky mohlo stačit. Ještě půl roku mládencoval a užíval samostatnosti, ale potom ho to chytlo, a musel k moravské straně zeptat se, chce-li Gusta býti paní pojezdny.

Ze je srovnána, věděla, ale když nyní uviděl dvě známá, milá okna, plná zelení, byla v něm pramála dušička strachem, jak to dopadne.

Panenský pokoj vyslechl potom proud vysvětlivek, omluv, výčitek, nářků — i proudy slz spafli.

»Nikdy jsem nezapomněl a sotva že mám chleba aspoň pro dva, jednu, ačkoliv mně maminka a starostliví přátelé jiné a jiné nabízelí na vybranou!«

»Byla by to škola léta — jen jste neměl tak hrozně zapomenout!« vzlykala.

Ale konečně si ti dva padli opět do náručí. Slečna Gusta byla pilnou učitelkou, děti měla ráda, ale — Karla radši. Byla děvče rodič pečlivě vychované a po příkladě otce uměla plnit povinnosti. Ale když si někdy vzpomínala, že tak bude rok za rokem stejně, snad až do smrti, bývalo jí užko.

Ráda se tedy rozhodla pro manželství.

Když dopřála domů, že se chce provdat, že Karel přece jen nezapomněl, otec jí odpověděl: »Stála to u nás, matka, Provo i Tebe mnoho přičinění, než jsi přišla na nynější místo, ale když se chceš raději provdat a vidíš v manželství větší věstí štěstí, Bůh u nás ochrání, abych Ti bránil. Učím, co budu moci, abys mužovi nepřišla docela s holými rukama! Pomohu, seš bud!«

A dnes se již stěhovali a zařizovali mladou domácnost...

Pod východními lesy počínalo se smrákat. Nad městečkem Bělí, uloženým v dlouhé kotlině, klenula se vysoká, bílá, tichá obloha; za bahatou vízkou radnice stál malý, sotva viditelný spánek. Nad těmi stopadesáti bělečskými střechami doškovými i šindelovými, papírovými, taškovými, ba i nad tou pyšnou střechou, pokrytou anglickou bridlou (dům pana Darbujána!) vznášely se mlčelivé, loudavě proudy kouře. Některý z nich, sotva že se nad střechami objevil, plazil se po hřebenech, padal na koše hojných stromů a plížil se jejich zelení.

Vysoko ve vzduchu mihala se lesklá křídla i světlé náprsenky čirých jiric, vrabci a špačkové na topolech vztekali se jako diví.

Vzduch zvlažněl a pronikl jím dech zvlhlého prachu.

Panští čeledínové byli již na dně vozu; s nádvorníka se jen jen lílo.

Několik dětí umolovaných a poprášených, jež prve celé to stěhování plyně sledovaly a kolem vozu dováděly, dalo se na útěk k domovu. Jenom stará Tercijanka, jež s punčochou v ruce širokými zády podepřela se o zahrádku zeď, hned když první vůz přijel, stála tam dosud. Sítěk měla stažený nad čelem, aby jí nesvítilo do očí, hučelo noby v sametových střevících pevně vzepřeny o poprášený trávník.

Dvoulétné vnuče její, oděné jen v košílové a krátké kanafasové suknici, sedělo na trávě,

škubalo i kousalo zebrčky a knoflíčky a na tvářích i kolem úst bylo sama zelená prach.

Tercijanka byla silná, zdravá stařena laločnatých, ubledlých líc, bělavých malých očí; ramena i boky měla ještě jako suky.

Pletouc punčochu, téměř ospale jen tak z pod víček rozhlížela se po silnici; k pozdravu dělnice, jež hrábě nesouce na ramenou, bosy klusaly z polí, jen zakývala, na »Dobrá večer dej Pánbůh!« chalupníka Bartoněka, jenž hověl si na fúrcce jetele, ledaže zakučkla a chvílemi na vnuče ostré, řezavé broukla.

Čeledínové odnesli již poslední almaruku, již a vůz zatlačil nadvůr, ale Tercijanka stála ještě hučelá, prstnaté bílé ruce kmitaly se jí jednotvárným pohybem, ale mdlé oči nespouštěly se s panských oken.

V tom se na dvoře ukázala nevysoká, široká ženská postava s rukama v kapsách zástěry.

Tercijanka s rychlostí sbalila punčochu, strčila ji do zástěry a mroukla:

»Tak pojď, ccc — ikáně!«

Robě postavilo se na hnědé, v kolenou prohnuté nohy, a kolbalo se vedle babičky, jež s návrší loudala se k městečku.

»Tak neuklejte, neuklejte, kmotra! ať se s vámi svezl!« ozvalo se ze ní ryčným, zdravým ženským hlasem.

»I dej Pánbůh ddd — obrej večer! Aaa — ni jsem se nun — onadala!« pokud mohla sladce, úlisně odpovídala Tercijanka. Trvalo jí to hezkou chvíli. Právila, že se nenadala, ale zatím dobře šafátku na dvoře uviděla a jenom na oko vyběhla se napřed; věděla, že jí šafátka dojde a že si porozprávějí.

»Už vám to dítě těžký běhá, můžete s dectou mít radost,« hluchně hovořila šafátka a z kapsy podíla dítěti několik třešní.

»No, jiji — jak pak říkáš? Ještě to kkk — ouška mravů nemá! Dá to s takovým klazanem starostí — Bbb — óže, to dá starostí!« koktala Tercijanka a oči obracíje k nebi, zdvihala paže jako kazatel.

»I jojo, to jináče není,« prisvědčovala šafátka. Obě ruce měla v kapsách a vykračovala si jako voják.

»Tak vám mladou paničku přivezli — přivezli,« po chvíli dříve, ale sladce drala se slova ze statných zdravých zubů.

»Přivezli — bude veselí!« Pan přestane kabouřit, a v těch pokojích se přestanou houpat pavouci — pňhoupali se dosi. Ženskou má jako květinu! Tot jsem pořad říkala, že má náš pán oči jako jelen a že si pořadnou laň vybere, třeba že mu tady kde kdo nějakou strká. Radost se na ni podíval!«

»A já ji kale neviděla, tak nevím!« lhostejně, polohlasitě a jak jen mohla spěšně koktala Tercijanka.

»Ženská, která vychodila tolik škol — a jaká je přec k lidem! S každým čeledínem a děvečkou umí promluvit a nestydí se za to. No, jsem taky zdejší jako pan pojezdny, ale jen božskou pravdu povídám, když reknu, tak jednat že mi jedná tady nedověde!« Šafátka povídala to lhostejnými slovy, řečí, již se neodporuje.

»Tak vidíme, tak vidíme,« sevrženým hrdlem pištěla Tercijanka, »a ta stará Domorázková takovou měla starost.«

Šafátka prudce máchla rukou.

»A tak si to tam všecko sestavili, že budou jako v ráji. Co je pravda, má všeho, že radost podívat!«

»I jděte, šafátko, to sss — nad ne? Kkk — oukala jsem dobře, ale byly jen dvě tři — úrky! Taková paní ppp — ojezdna! To snad přec nemusel pro ni jezdit tak ddd — ale když Tercijanka počala tence, spíkat, ale úlisně, čím dál ke konci byla přehlasivší a konečně se ostré zasmála. Sotva však dopověděla, loudala se lhostejně, jakoby jí docela na ničem nezáleželo.

»Ah, to nepovídejte, kmotra, co byste tohle povídala, hrůzu věcí má a jakých — jen to všecko září a svítí. Inu, mají taky leckde lodce, ale naše panička — no, aspoň jim nezadá.«

»A ccc — o byste ppp — ovidala! Dyť jsem

všecko vlastníma očima viděla. Toť se pane Kadlíček Domorázků pochytíl, ten bude jistě natíkat, co si to vzal za ženskou, ddd — yť ani skleník nnn — emá!« ostré hrkala Tercijanka a na konci dala se do sipavého smíchu.

»To snad ne?« překvapena, nyní mnohem mírněji zadivila se šafátka.

»Nnn — emá! nnn — emá!« házela tetka a na děraz potměšile, ale důkladně kývala hlavou.

»No, vidíte, musím říct, toho že jsem si nevšímala. Janu pravda, jen jsem to tak později přehledla, protože člověk nechce být dočera. Snad tam někde přece bude, jak pak by ani skleník neměla,« všecka rozpačita hovořila šafátka.

»Nnn — ení tam, nnn — ení — tak vidíte! Proto povídám, že pro ni tak daleko chodit nemusel. Tady u nás po chalupách je všude, každá děvčecko si ho už teď před svatbou porídí, a taková panička ho nnn — emá!« a na šafátku nehledě, těše se smála.

»Ale jináče krásné věci — židle vyřezávané, postele vysoké — tuze bojačně pravila ještě šafátka.

Tercijanka odmítavě kývala rukou.

»Ii — zač pak to stojí! Ale co byste se divila, kmotra! Bylo to nějakou prý učitelkou, to je už to poslední! Kde by co vzala? Která něco má, ta k tomu nede! Nnn, ten bude litovat, že si vzal kde nic, tu nic, a staré Domorázkové spadne koruna — teď bylo pořádk: Náš pojezdny — náš pojezdny! Chuděra, panička, ani skleník to nnn — emá!« Ta řeč byla vlastně jediný štiplavý výsměch.

»No, dej vám Pánbůh dobrou noc, kmotra, musím si ještě rychle zaskočit —«

»Poslouchejte, šafátko, budete to mít chutnou ppp — anieku!«

Ale šafátka již uháněla v pravo po bílé stezce, jež ztrácela se mezi temnými zahrádami.

Tercijanka vcházela na náměstí. Bylo již tak temno, že ztrácel se v něm nový, úplně zlatý, za dne zářící šat Panny Marie, postavené na sloup uprostřed náměstí. Domy patrové i přízemkové s podsíněmi kamenné i ze dřeva zapadaly do zahrad, v nichž černaly se rozkláčené stěpy. Téměř ve všech oknech blýskala již světla, a na bílých záclonkách kmitaly se stíny.

Po silnici, jež protíná dlouhé, lichoběžníkové náměstí, s kopečka svítila kola vozu, taženého párem koní; sem tam ozval se lidský hlas, jednotvárný, srkavý klapot ruční řezáčky nebo bukot žízlivého dobytčete, crnkot zvonků u kramových dveří, kousek řezavé písničky, vyluzované dětskou rukou ze strun ubohých houslí.

»Pojd' na ruku, ať se nemusím ppp — orád zastavovat!« broukla Tercijanka ať zavysí děcko za levou ruku, přidala do kroku. Ale nešlo jí, že u starostí mají sice již rozsvíceno, ale panička, že dosud stojí v otevřeném okně, a doktorů že je světlo v parádním pokoji. Konec pak tam malý, kmitlo Tercijankinou hlavou.

P. O. HVEZDOSLAVA

»A ppp — odívej, kluku hloupá, dyť mám přinést ccc — ukr a kafe, ty mi taky na nic nevzpomeň!« broukla Tercijanka a ještě bystřeji přes přič náměstí zamířila k největšímu domu, k tomu, jehož střecha pyšnila se pravou anglickou bridlou.

(Pokračování.)

Z nových básní Jar. Kvapila.

SLOKA

Syty, čisté jako víno, v rytmiss verše zaklady, krásný obraz v duši moji narodil se před lety.

Snad že tenkrát akát kvetl, vonný jak mé ženy vlas, snad že jasmín na krk její stříbrné své hvězdy trás,

letní noc snad opojivá objímala bledou zem, snad že tenkrát ústa moje zahotěla polibkem

nerím o tom okamžiku, ale jistě krásný byl
že ten obraz v duši mojí zázrakem se narodil.

Po léta v mé duši žije, svítí všemi barvami,
kouzlo rýží, vzácné básně do dna duše vrhá mi,

citím velkou sílu její, tuším její linie,
jako píseň Mussetova zářící a svěží je.

vášeň hoří v slokách jejích, horoucností prohrtáta,
vlíní se a oddychuje jako prsu poupata,

světlo nálad rozemavěle zapadá v ní v náruč
tmám —
ale stále verš jen jeden z celé básně v duši
mám!

Po léta v mé duši žije, čist jak víno, mlád
jak sen,
barevný a rozloučený — ale věčně nezrozen.

Verši, čím je krásna tvoje, čím tvůj rytmus,
jas a cit,
čím tvá vůně, čím tvé tvary, když jich nelze
vyslovit?!

Necitelný, neuprosný v duši mojí dřímeš dál,
bolestný jak muka matky, hrůz jako ideál

kletbou bud' mě tvůrčí síle, která stále klne ti,
myšlenku i formu volej stále v nové oběti,

ženu svou když v náruč tisknu, rozpáluj mne
jejím rtem,
když mne nová touha schvátí, směj se jejím
úzkostem,

zotročej mě dlouhě noci, pláň můj sen a rvi
můj cit —
ale znikni, ztráť se nazdvy, kdybys tě chtěl
vyslovit!

ROMANCE O MODRÉM KVĚTU.

Snih lilí plál, růži nach,
zem nořila se do nebe,
a na lukách i v zahradách
vše kvetlo, plálo pro tebe.
A pro tebe ten širý svět,
byl královstvím, jež nezná pout —
jen onen květ, ten modrý květ
jsi neměl utrhnout!

Ta duše květu průhledná,
již nahou chtěl jsi vidět kvést,
ti přehla v modro beze dna
a znikla v bílé záři hvězd.
V ráz tisíc duší za ní hned
a pro tebe tam chtělo plout —
jen onen květ, ten modrý květ
jsi neměl utrhnout!

Teď jedem krajem bez mezí,
a vstává noc a vstává den;
tvůj kraj, krásné vítězství,
jak je tím květem ozdoben!
Když v jeho srdce vtiskneš ret,
noč tkvěje se v mirakl kout —
jen onen květ, ten modrý květ
jsi neměl utrhnout!

A jedem v písni šalmaj,
a věncem ti kyne cíl,
a krásné ženy jásají:
»Hle, miláček náš zvítězil!
Jim hoří v srdcích vášní vznět,
bys jejich srdce spálil v troud —
jen onen květ, ten modrý květ
jsi neměl utrhnout!

Ó, co se etnosu rádo vzdá
a samo v náruč urve tě,
ó, co se hrůz plánu zdá,
ó, co je slávy ná světlo!
A pro tebe ten širý svět
byl královstvím, jež nezná pout —
jen onen květ, ten modrý květ
jsi neměl utrhnout!

Medricka.

Napsala Božena Víková Kunětická.

(Pokračování.)

N a cestě nedaleko vesničky potkal Bohuslav svého otce, který krácel s motýlkou, přes rameno hozenou, někam do polí. Viděl jej již zdaleka přicházet v jeho těžkých pantoflích, které na nohou mu klápaly v oxfordové košili a barchetových modrých kalhotách, těsně k nohám dole u kotníků přivázaných. Jeho dlouhé bílé vousy byly rozcuchány, ale čelo měl jasné a z krátké své dýmky si pokutoval. Dašek zpozoroval, že v špi je silně ohýbá a že v kolenu při chůzi poklesává, jakoby byl umdlen anebo jakoby krácel podle vozu, v němž jsou zapřaženy loupavé kravky s plnými vemeny. Viděl jej poslední čas málokdy na delší chvíli, tak jakoby bylo nutno, aby se jeden druhému vyhýbali a nepůsobili si otlíži. Dašek cítil nejasně, že není již mezi nimi láska a že také obapolné účty ubývá. Proč ne řádky, proč ne účty? Byli si skutečně příliš vzdáleni, aby mohli pochopit a ocenit jeden druhého, a tak se naučili na sebe hledět přes propast, která je dělila. Ta motýlka na rameni otce neměla pro Bohuslava Daška významu, poněvadž všechno strádání, lopocení a snažení pokládá za zbytečné při svém nazírání na život, který končil hrobem, v němž vše náhle zaniká. Životy i věky. Sám, jsa nyní uklidněn a vzpomínaje na svůj cestopis, který byl vlastně politickou studií, do které vložil všechno svoje nadšení a všechny tužby, usmál se nyní skoro směřavaje svoji práci s otceovou motýlkou. Sledoval pojednou tu motýlku přirozeněji a méně, ačkoli nepochopoval, jak možno o ni opíti život a nezástati se, stojí-li ta motýlka za to, aby člověk žil, anebo stojí-li ten život za to, když má být jen o tu motýlku opřen. Ale tak mu napadlo, že více ta motýlka souvisí s životem jeho otce, než jeho velká politická studie s životem jeho, a proto se sám sobě usmál, vzpomínaje na ten změněný slovosled poslední věty. Čím bylo to přemýšlení? Nemohl se ubránit a zamáhl se ještě víc v duchu sobě samotnému i čtenáři, který tu snad klopýtně o tvrdost formy.

A při těchto myšlenkách pocítil náhle takovou veselost skoro zertovnou, jakoby přechel právě dobrý vtip, jsa sám a sám a sledovaje účinky jeho pouze na sobě. Bylo mu nesmírně lehké, což stávalo se mu vždy, když seznal, že vykonal něco malicherného, co nemělo žádného vlivu na jeho život duševní a na ty jeho důsledky, které čerpal z út umírajícího mladého muže, jehož miloval a u něhož poprvé viděl tu smrt, která zjevovale se mu jen v literách anebo v obrazech a právodech jeví naprostě lhostejně. Rozhodl nyní, že zbytečně psal a čtenář že nadarmo bude číst, a v tom se našel, v tom viděl zas ten jediný východ svých myšlenek.

Zbytečnost! Cítil ji dnes tisíckrát určitěji než jindy, vidí ten ujarměný život svého otce, opřený o motýlku, a ten svůj změněný slovosled na konci své práce, která neměla již nyní pro něho významu.

Amputovaný úd! Co s ním? A každý prošel den, každá myšlenka proletěví mozkiem, každý vzdech, bolest, radost, vítězství i pád byly takovými amputovanými údý života. Dny, měsíce, léta! Co s tím?

Bohuslav přehlédl rychle krajinu, na které hrály již paprsky slunce jako v síti záhy, ceně rrbky zlaté, a pobodil pobodlivě hlavou. Sen! Nic! Pouhé nic!

Zatím došel až k svému otci, který jej také zpozoroval a skoro překvapen pohléd na něho, neboť mladý muž byl zcela neobvykle i nedostatečně oděn, a kromě toho v jeho celé bytosti zračily se ještě známky přestálého boje duševního. Vymnul dýmku z úst a tápal se volně s onou lhostejností, s kterou poslední

čas se svým synem hovořoval a v které byl stín resignace a beznaděje:

»Kde jsi byl tak časně?«

»U kříže dole u lesa. A kam jdete vy tak brzy s motýlkou?«

»Brambory okopávat. Ženské přijdou za mnou. Neměl jsem státní po tom dešti, vzduch je čistý jako křišťál. To je mana pro pluce.«

Bohuslav nevěděl, co říci. Stávalo se mu to zhlusta, když počal s otcem hovořit, a nebylo mu to ani v tomto okamžiku divno.

»Ty jsi dnes brzy vstával, pravil starý a klepl do dýmky. Slyšel jsem tě lomozit.«

»Psal jsem trochu, ale nestojí to za řeč. Teď mne právě napadlo, že to všechno nemá ceny.«

»Nerozumím tomu, a už je pozdě, abych se něčemu učil. A pak vidím, že ani ty při vši své učenosti nestojíš výš než já.«

»Jak to myslíte?«

»Nu, tak na příklad hned v tom, o čem jsi nyní hovořil. Pracuješ, co jsi zde, píšeš dlouho do noci, brzy z rána, a na konec řekneš, že to všechno nemá ceny. Tomu nerozumím. Já teď okopu kus brambor, vrátím se domů se rajst a při tom budu si myslit, že kus brambor jsem okopal, a že to bylo dobré a nutné, co jsem udělal. Tak uvažuj! Proč bych chtěl se porovnat k tobě, když tvůj život vlastně nemá ceny? A to si myslím již dávno a jsem s tím spokojen. Jdeme každý svou cestou. Ty nepotřebujáš mne, a já vidím, že bych v tobě nic nenalezl. Jen to mně je divné, že jsi při tom tak klidný a spokojený. Nechceš jít se mnou kousek?«

Bohuslav bezvolně se obrátil, svítil hlavu na prsa a šel podle otce, který se svou motýlkou na rameni krácel krokem, v kolenu poklesavajícím. Chvilu oba mlčeli, jakoby si neměli již co povídat. Potom však narazal starý Dašek znova řeč, řka:

»Nejsi nemocen?«

»Proč se ptáte?«

»A tak mně někdy připadáš jako nemocný. Nu, když nejsi, tedy nejsi, a je také dobře. Myslim však, že málo jsi a málo spíš. Snad by bylo líp, kdybys hleděl přijít pryč z Pulence; zde opravdu není pro tebe místa. Co zde? Co zde ziskáš? Věř mně, že je nejvyšší čas, abys odešel. Ne k vám nám, ale k vůli sobě samotnému.«

»Chtl jsem svou práci v klidu dokončit, pravil Bohuslav jako na omluvu. »Teď jsem hotov a pojedou do Prahy nahlázat se o místo, které mám slíbeno.«

»A kdy se hodláš ženit?«

Bohuslav podíval se na otce krátkým pátravým pohledem a zase se usmál tak pro sebe, tak skoro bezvýznamně.

»Nepomyšlím na to posud. Jak jste připadl na tu otázku?«

Starý Dašek si odkašlal, a na jeho čele vystály chmury, jakoby se valily z jeho duše, která jimi přetékala. Nemohl hned odpovědět, a zdálo se, že ani nehodlá říci, co si myslí.

»Jak jsem na ni připadl? Může přijít skoro trhaně. Co pak je to něco tak divného? Nestipadl jsem na to jen já, ale celá ves a každý, kdo je soudný, poctivý člověk. Včera mi pan řídící povídal, že dostal dotaz od inspektora, co vlastně je na těch řečech o Medrické pravda, že dostává psaní ze vsi i z Rozmyslova, a řídící Rábek že neví si rady, jak v tom jednat. Ona není dosud definitivní, a to její chování vzbuzuje pohoršení. Může přijít o místo, a to si snad přece nehodláš vzít na svědomí? Nechceš-li se ženit, proč to nepřetrhneš, pokud je ještě čas? Je-li totiž ještě čas! Ty tu, hanbu nevidíš, jako my ji vidíme! Učitelka má být vzorem pořádku a počestnosti, a co dělá ona zatím? Jen o tom uvažuj! Pan řídící udělal nad ní kříž — ten je s ní nadobro hotov, ani slov nechce o ni šířit a touží jen, aby co nejdříve přišla odsud pryč a dostala se všechno zase do starých kolejí. Nikdo se mu nemůže divit, on je za pořádek zodpovědný a s ní nemůže pranic porádit. Zákon je zákon, a ten se má čít. Ale ona nemá pro něj účty a nemá účty.«

Rybárna J. Vanhy.

Statek z východních Čech.

Opavský statek.
(Dle fotografií X. Adolfa v Praze)

Mladý Dašek naslouchal slovním svým otce, počítal mimovolně účinky jeho autority, jako je počítával, jsa ještě malým hochem. Z celé řeči otce vanulo cosi známého, jako ohlas dřívějších dob, kdy netroufal si pozvědnouti oči a kdy každé slovo otcevo připadalo mu jako z oceli. Byl tomu v hloubi své duše vlastně rád, že tak nerozhodně a s takovým respektem může dosud naslouchati tomuto kázání svého starého tatíka, a kochal se v tom okamžikem pocitu vlastní nestatečnosti, která byla pro něho něčím novým a skoro dráždícím. Přibližoval se tím svému otci, jehož mluvenka ještě prve zdála se mu byti směšná, ach, bylo mu tak mílo v tuto chvíli, že jest od něčeho závislý, že pocituje svou vlastní slabost a malomyslnost, že se nemůže ironicky usmát, ale že musí o slovech otcových vážně přemýšlet. Bylo v tom něco tak příjemného jako pro nevěstičho, který vejde do kostela po pozdravování, a dotkne se jeho duše ten šepotavý, melancholický a tklivý hlas varhan, v němž slyší víc nepřiznanou modlitbu vlastního srdce a v němž mimovolně cítí stesk vlastní duše, která pozbyla opory. Také se nemůže ironicky usmát, také není s to pohnouti hlavou, ačkoli ví, že sotva ovane její vnější vzduch, vzruší zase hlavu a zase si řekne s klidem: »Jaká to přezlost!«

Proto skoro zámyslně vpravoval se do vážné nálady následkem slov otcových, ačkoliv již předem mohl tušiti, že je tato celá rozmluva pro něho naprosto bezvýznamná a že nebude mít na jeho konání žádného určitého a stálého vlivu. Ale přece zdálo se mu, že tato autorita otceva je mu potřebná a že zcela přirozeně ji v tomto okamžiku cití.

V myslí kmitl se mu obraz Medrické tak známý, tak jemu blízký, a v srdci pocítil skutečně osten výčitky. V čem měla vznik, jak se mohla vůbec objeviti, to nepochopoval, zvláště když uvážil, že každá výčitka s jeho strany snižuje vlastní Medrickou i její energii, její sílu, volnou duši a její názory. Úvykl si již tak zcela na tu její svobodnou vůli, která nehodlala trpěti žádných okovů, že sám vytkl ji stanovisko výlučné, ležící mimo konvenci, zákony a pravidla, mluvil ji na tom stanovisku, obdivoval se jí a nechával se ovládati její duševní silou, tou silou, kterou se vysvihla jemu na roveň a kterou se posmívala všem ponižujícím poutům, jež humanitní a civilizovaná společnost naše ženám ukládá. Snad ji pokládal více za bratru než za milenku, ačkoliv byly chvíle, kdy to její ženství, tak měkké, lahodné, vroucí a zářící podmaňovalo si jej stonásobně více v této skořápce duševní síly, energie a samostatnosti, než by se bylo stalo za poměrů jiných, kdyby to ženství byl nalezl v ní jako jedinou vzpruhu jejího životního účelu. Imponovala mu, podmaňovala si jej. Nejednou cítil, že se nad ním vztyčelo a že žije vedle něho tak souběžně a volně, jakoby bylo pro ni snižením připnouti jeho ruku ku vlastní podpoře. A odvykl také myšlenice, že by ji mohl co poskytnouti, že by ona chtěla od něho co požadovati. Nedovedl si ji představit o něho opřenu za žádnou cenu na světě, neboť ta žena, oprávněná se o jeho vůli, o jeho ducha, o jeho práci, byla by musela přjmouti na sebe jinou podobu, jiný zvuk hlasu, jiný pohled, jinou chůzi, jinou duši. A to by již nebyla Medrická, tak jak ji miloval a jakou ji snad pouze mohl milovati!

Divno! A přece nyní při slovech svého otce pocítil osten skutečné výčitky. Byl to snad následek té jeho okamžité a jako improvizované uctivosti, té poslušnosti synovské, toho pocitu nesamostatnosti vůči otci? Musela se ta výčitka v něm ozvat, protože otec tomu chtěl a přál si toho docílit svou řečí? Nedovedl si zatím na to odpověděti, ale bylo mu líto, že jen na vterinu viděl Medrickou bez pomoci, anebo očekávající pomoci od něho. To nebylo ani možno! To bylo snižení její bytosti!

»Proč mlčíš?« tážal se starý Dašek, jakoby byl předpokládal, že jeho syn na jeho spoustu slov odpoví novou spoustou různých vývodů a dokladů.